

Jog

történeti szemle

2017
3. szám

BUDAPEST · DEBRECEN · GYŐR · MISKOLC · PÉCS · SZEGED

VIII. HUNGAROLÓGIAI KONGRESSZUS A NYELVI-NEMZETISÉGI KÉRDÉS JOGI SZABÁLYOZÁSA MAGYARORSZÁGON SZIMPÓZIUM

A TARTALOMBÓL

Hány hivatalos nyelve volt Magyarországnak az 1868. évi XLIV. tc. szerint?

A latin és a magyar jogi terminológia a XIX. század közepéig

Az ausztráliai magyar diaszpóra a 20. században

Zrínyiek testamentuma – Egy példa nélküli „ex tunc” hatály és „Zrínyi Szigeti veszedelem” című eposza

Együtt élő nyelvek és kisebbségi nyelvű oktatás a Kárpát-medencében – Problématérkép-vázlat

Egy új nemzeti kódex szükségessége: megjegyzések a polgári jogi kodifikáció történetéhez

Jog és irodalom határán: A magyar jogi szaknyelv és az irodalmi nyelv kapcsolata a 19. században – Jókai nyomán

Magyar jogi kifejezések az Árpád-kori királyi oklevelekben

Jogi alapfogalmak a magyar népnyelvben és tükröződésük a népi jogtudatban az 1939–1948 közötti népi jogéletkutatás forrásanyaga alapján

A magyar börtönügyi (büntetés-végrehajtási) szakterminológia kialakulása

A nemzetiségi törvény kétes öröksége – adalékok a dualizmus kori magyar nyelvjoghoz

A vérszerződés tradicionális szimbolikája (és annak megjelenése egyes Árpád-kori hatalmi jelvényeinken)

A király nélküli királyság

„Csak anyanyelvemen lehetek igazán én.” – Magyar diákok a romániai oktatásban

TARTALOM

ELŐSZÓ	1
VÍZKELETY Mariann – Nyelvi-nemzetiségi kérdés jogi szabályozása Magyarországon című szimpóziumán	1
ANDRÁSSY György – Hány hivatalos nyelve volt Magyarországnak az 1868. évi XLIV. tc. szerint?	4
BÉLI Gábor – A latin és a magyar jogi terminológia a XIX. század közepéig	12
DOMANICZKY Endre – Az ausztráliai magyar diaszpóra a 20. században	18
FALUS Orsolya, KIRÁLY Lajos, KOBOLKA István, SASVÁRI Gábor – Zrínyiek testamentuma – Egy példa nélküli „ex tunc” hatály és „Zrínyi Szigeti veszedelem” című eposza	25
GERENCSÉR Balázs Szabolcs – Együtt élő nyelvek és kisebbségi nyelvű oktatás a Kárpát-medencében – Problématérkép-vázlat	40
HOMOKI-NAGY Mária – Egy új nemzeti kódex szükségessége: megjegyzések a polgári jogi kodifikáció történetéhez	45
KORSÓSNÉ DELACASSE Krisztina – Jog és irodalom határán: A magyar jogi szaknyelv és az irodalmi nyelv kapcsolata a 19. században – Jókai nyomán	49
LÁSZLÓ Balázs – Magyar jogi kifejezések az Árpád-kori királyi oklevelekben	55
MEZEY Barna – A magyar büntetőjogi (büntetés-végrehajtási) szakterminológia kialakulása	61
NAGY Janka Teodóra – Jogi alapfogalmak a magyar népnyelvben és tükröződésük a népi jogtudatban az 1939–1948 közötti népi jogéletkutatás forrásanyaga alapján	64
NAGY Noémi – A nemzetiségi törvény kétes öröksége – adalékok a dualizmus kori magyar nyelvjoghöz	70
SZÁDECZKY-KARDOSS Irma – A vérszerződés tradicionális szimbolikája (és annak megjelenése egyes Árpád-kori hatalmi jelvényeinken)	74
TAKÁCS Péter – A király nélküli királyság	80
NAGY Éva – „Csak anyanyelvemen lehetek igazán én.” – Magyar diákok a romániai oktatásban	89

---

*A címlapon: A Pécsi Tudományegyetem 650. évfordulójára készített szobor
Nagy Lajos királyról és Vilmos pécsi püspökről.*

Jog

történeti szemle

Nemzetközi szerkesztőbizottság:

Dr. Wilhelm Brauner (Bécs), Dr. Izsák Lajos (a szerkesztőbizottság elnöke), Dr. Peeter Järvelaid (Tallinn), Dr. Günter Jerouschek (Jéna),
Dr. Srđan Šarkić (Újvidék), Dr. Kurt Seelmann (Bázel), Dr. Erik Štenpien (Kassa), Dr. Martin Löhnig (Regensburg)

Szerkesztőség: Dr. Barna Attila, Dr. Béli Gábor, Dr. Homoki-Nagy Mária, Dr. Koncz Ibolya, Dr. Máthé Gábor,
Dr. Mezey Barna, Dr. Révész T. Mihály, Dr. Stípta István, Dr. Szabó Béla

Főszerkesztő: Dr. Mezey Barna
Szerkesztő: Dr. Losonczy Eszter

A szerkesztőség címe: 1053 Budapest, Egyetem tér 1–3., II. em. 211. Tel./fax: 411-6518
ISSN 0237-7284

Kiadja a Debreceni Egyetem Jogtörténeti Tanszéke, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszéke,
a Károli Gáspár Református Egyetem Jogtörténeti–Jogelméleti Intézete, a Miskolci Egyetem Jogtörténeti Tanszéke,
a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Állam- és Közigazgatástörténeti Tanszéke, a Pécsi Tudományegyetem Jogtörténeti Tanszéke,
a Széchenyi István Egyetem Jogtörténeti Tanszéke, a Szegedi Tudományegyetem Magyar Jogtörténeti Tanszéke

Felelős kiadó: Dr. Mezey Barna
Kiadói munkálatok: Gondolat Kiadó

- ¹³ u.o.
- ¹⁴ A kérdőívben nem volt elkülönített, illetve következetes a szóhasználat *szokás/hagyomány* vonatkozásában, egymás szinonimájaként használták mindkettőt. Bónis 1939, 2–4. p.
- ¹⁵ A kérdőív *jogszokás/szokásjog* esetében sem tett különbséget. Első pontjaiban a jogszokás kifejezés háromszor fordult elő (I.1., I.4. pont), az útmutatóban és a további pontokban a kérdőív a szokásjog megjelölést hétszer használta, együtt egyszer sem.. A jogszokás kifejezés az általunk elemzett I.1. pont esetében kétszer is szerepelt, így a kérdőpontra adott válaszok esetében is felülreprezentált és a szokásjoggal váltva használt. Bónis 1939, 2–4. p.
- ¹⁶ EA 1186 Öregcsertő (Pest m, Belágyi József kalocsai törvényszéki tanácselnök, 1941)
- ¹⁷ EA 1193 Vághosszúfalu (Nyitra vm, Izsóf Mária, 1942)
- ¹⁸ u.o.
- ¹⁹ EA 1197 Mezőkövesd (Borsod vm, Znakovszky József betétszerkesztő telexkönyvvezető, 1941)
- ²⁰ u.o.
- ²¹ IMK 579. Csíkszeredai és Csíkszépvízi járás (Csík vm, Dr. Puskás Levente és társai, 1942)
- ²² u.o.
- ²³ EA 1179 Szentgál (Veszprém vm, Dr. Quiricó Pál betétszerkesztő bíró, 1944)
- ²⁴ u.o.
- ²⁵ u.o.
- ²⁶ u.o.
- ²⁷ u.o.
- ²⁸ u.o.
- ²⁹ u.o.
- ³⁰ EA 1189 Tormafölde (Zala vm, Németh Pál ktv-i betétszerkesztő bíró, é.n.)
- ³¹ EA 1200 Szentkirályszabadja (Veszprém vm, Quiricó Pál betétszerkesztő bíró, 1943)
- ³² u.o.
- ³³ u.o.
- ³⁴ u.o.
- ³⁵ u.o.
- ³⁶ EA 1180 Dunaföldvár, Bölske, Madocsa (Tolna vm.), Solt (Pest vm.) (Sárközi Sándor kir. járásbíróági shiv. gyakorlók, 1942)
- ³⁷ u.o.
- ³⁸ u.o.
- ³⁹ u.o.
- ⁴⁰ u.o.
- ⁴¹ u.o.
- ⁴² EA 1179 Szentgál (Veszprém vm, Quiricó Pál betétszerkesztő bíró, 1943)
- ⁴³ EA 1200 Szentkirályszabadja (Veszprém vm, Quiricó Pál betétszerkesztő bíró, 1943.): Általában azonban a törvényt nemcsak úgy tisztelték, mint amelyet egy felsőbb hatalom hozott meg és hatalmával biztosítja annak alkalmazását, hanem mint olyan szabályt, melynek hozatalába maguk is beleszólhattak, amelyet közvetve maguk is alkottak azáltal, hogy mint nemes emberek, majd később mint választópolgárok alkotmányos jogaikat gyakorolták.”
- ⁴⁴ EA 1179 Szentgál (Veszprém vm, Quiricó Pál betétszerkesztő bíró, 1943)
- ⁴⁵ EA 1186 Öregcsertő (Pest-Pilis-Kiskun vm, Belágyi József törvényszéki tanácselnök, 1941); EA 2133 Tápé (Bónis György és társai, 1948)
- ⁴⁶ IMK 579. Csíkszeredai és Csíkszépvízi járás (Csík vm, Dr. Puskás Levente és társai, 1942)
- ⁴⁷ EA 1180 Dunaföldvár, Bölske, Madocsa (Tolna vm.), Solt (Pest vm.) (Sárközi Sándor kir. járásbíróági shiv. gyakorlók, 1942)
- ⁴⁸ EA 1188 Egeg (Hont vm, Fischer János ktvezető, 1941)
- ⁴⁹ EA 1184 Óriszentpéter (Vas vm, Wolf János, 1947)
- ⁵⁰ EA 1189 Tormafölde (Zala vm, Németh Pál ktv-i betétszerkesztő bíró, é.n.)
- ⁵¹ u.o.
- ⁵² Kőhegyi Mihály – Nagy Janka Teodóra: *Bónis György és társai jogi népszokás gyűjtése Tápén. I. Forrásközlés. Studia Ethnographicae. A Móra Ferenc Múzeum évkönyve 1, 1995, 195–249. p.*; Nagy Janka Teodóra: „Mint a repeszgránát”: az I. világháború hatása a népi jogéletre (avagy a népi jogszokások dinamikája). In Szabóné Bognár Anikó – Tombáczné Végh Katalin (Szerk.): *Megtizedelt évek. Az első világháború kitörésének centenáriumi évében rendezett kecskeméti konferencia tanulmányai.* Kecskemét, 2015. 49–56. p.

Nagy Noémi

A nemzetiségi törvény kétes öröksége

Adalékok a dualizmus kori magyar nyelvjoghoz

„Azon kor, mely a polgári jogok teljes egyenlőségét mondotta ki, mely minden vallásfelekezeti különbség nélkül a vallásoknak egyenlő szabadságát állapította meg, az a polgároknak nyelvök használatára nézve is hasonló szabadságát követeli.”

(Báró Eötvös József)¹

Bevezetés a magyar nyelvjogi szabályozáshoz

A nyelvhasználatot a magyar törvények – szemben a nyugat-európai országokkal – egészen a 18. század végéig nem szabályozták. A közszférában *de*

facto a latint használták, bizonyos nyelvhasználati színtereken és főleg szóban a magyart és más vernakuláris nyelveket is. A német nyelvet Mária Terézia vezette be az oktatásban, míg a latin uralmát a közigazgatásban II. József 1784-es német nyelvrendelete törte meg, amely egyben az első tudatos nyelvpolitikai intézkedésnek tekinthető hazánkban. Ezzel kezdődött a magyar hivatalos nyelv bevezetése iránti küzdelem, amely 1790-től 1844-ig több lépcsőben, az uralkodótól nyert engedmények sorozataként valósult meg. A magyar államnyelvi pozíciójának kivívásáért folytatott harc az osztrák monarchiával vívott hatalmi csatározások részeként értelmezhető és ekként érthető is, ugyanakkor az egyéb nyelvek negligálása egy olyan történelmi korszakban, amikor a nem magyar nemzetiségek az ország lakosságának többségét alkották,² nem aratott osztatlan sikert. Az ország nyelvi sokféleségét a lehető legteljesebb mértékben elismerő 1849-es képviselőházi határozat a szabadságharc bukása miatt nem kerülhetett végrehajtásra. A neoabszolutizmus két évtizede alatt a német nyelv hegemoniája érvényesült, emellett a nemzetiségi egyenjogúsítás programja a magyar nyelv pozíciójából visszalépést, a nemzetiségi nyelvek szem-

pontjából előrelépést jelentett. Az 1849-es képviselőházi határozat szellemisége nem tűnt el nyomtalanul a történelem süllyesztőjében: a német hivatalos nyelv mintegy húszévnyi uralma után visszatért hozzá az 1868. évi nemzetiségi törvény.

Nyelvi egyenjogúság a nemzetiségi törvényben

A nemzetiségi egyenjogúság tárgyában született 1868. évi XLIV. törvény tárgyi meghatározásából („a különféle nyelvek hivatalos használatára nézve a következő szabályok fognak zsinórmértékül szolgálni”), valamint abból, hogy összes rendelkezése a nyelvhasználatra vonatkozik, egyértelműen következik, hogy *nyelvtörvényről* van szó. Ez nem véletlen: a magyar politikusok zöme a nemzetiségi kérdésnek szinte kizárólag a nyelvi – kisebb mértékben a vallási – vonatkozásait vette figyelembe, bárminemű területi vagy politikai autonómiáról, a nemzetiségek külön nemzetként való elismeréséről (a horvátok és az erdélyi szászok kivételével) hallani sem akart,³ miközben erre vonatkozó igényeiket a legnagyobb nemzetiségek képviselői már 1848/49-ben megfogalmazták.⁴

A nemzetiségi törvény kiindulópontját a magyar politikai nemzet képezte:

„Magyarország összes honpolgárai [...] politikai tekintetben egy nemzetet képeznek, az oszthatatlan egységes magyar nemzetet, melynek a hon minden polgára, bármely nemzetiséghez tartozzék is, egyenjogú tagja... [E]zen egyenjogúság egyedül az országban divatozó többféle nyelvek hivatalos használatára nézve, és csak annyiban eshetik külön szabályok alá, a mennyiben ezt az ország egysége, a kormányzat és közigazgatás gyakorlati lehetősége s az igazság pontos kiszolgáltatása szükségessé teszik.” (kiem. tőlem)

A törvény tehát nemcsak a nemzetiségi, de a *nyelvi egyenjogúság* talaján állt, és kizárólag a közéletben engedte korlátozni az egyes nyelvek szabad használatát. Noha *expressis verbis* kimondta, hogy Magyarország államnyelve a magyar, rendelkezései jóval tágabb teret engedtek a nemzetiségi nyelvek használatának, mint amit a kortárs nyugat-európai országokban az államnyelv-kisebbségi nyelvek viszonyában tapasztalhatunk. Az Egyesült Királyság, Franciaország és Spanyolország nyelvhasználatra vonatkozó szabályozásának vizsgálatából világosan kitűnik, hogy a nevezett országok nyelvi homogenizációra törekedtek. Náluk az államnyelv kizárólagos használatát előíró, valamint a kisebbségi nyelvek használatát tiltó, olykor büntető rendelkezések a birodalmi törekvések eszközeként már az abszolutizmus korában megjelentek, majd a nyelvi asszimiláció a 18–19. századi nemzetállami ideológiához jól illeszkedő, az „egy nemzet – egy nyelv” koncepciójára építő restriktív szabályozásban csúcsosodott ki. Ehhez képest a nyelvi homogenizáció igénye hazánkban csak a 19. században jelentkezett, és akkor is mind eszkö-

zeiben, mind hatásában messze elmaradt a nyugati államok gyakorlatától.⁵

A nemzetiségi törvény a három fő hatalmi ág szerint csoportosítva az alábbi részletszabályokat tartalmazta a nyelvhasználatról. 1.) *Törvényhozás*: Az országgyűlés tanácskozási és ügykezelési nyelve a magyar. A törvények magyar nyelven alkotatnak, de minden nemzetiség nyelvéen hiteles fordításban kiadandók. 2.) *Végrehajtás*: a) *A kormány* hivatalos nyelve a kormányzat minden ágában (tehát a megyei és helyi szintű *államigazgatási* szerveknél is) a magyar. A kormányhoz intézett beadványait mindenki anyanyelvéen nyújthatja be,⁶ a beadványokra hozott magyar végzéshez a beadvány nyelvéen készült hiteles fordítás csatolandó. b) *Törvényhatósági* (azaz megyei szintű önkormányzati) igazgatás: A jegyzőkönyvek és a belső ügyvitel nyelve az államnyelv, de mindazon nyelvek is használhatók, melyeket a képviselők együtöde jegyzőkönyvi nyelvéül óhajtott. A gyűléseken mindenki anyanyelvéen szólhat fel. A tisztviselők a törvényhatóság területén a községekkel, magánosokkal, egyesületekkel stb. való hivatalos érintkezéseikben lehetőleg ezek nyelvéet használják. c) *Községi* (azaz helyi szintű önkormányzati) igazgatás: A községi gyűlések maguk választják meg jegyzőkönyvük és ügyvitelük nyelvéet; ezen kívül azt a nyelvet is használni kell, amelyet a szavazóképes tagok együtöde kíván. A tisztviselők a községbeliekkel azok nyelvéet kötelesek használni. A községi gyűléseken mindenki anyanyelvéen szólhat. 3.) *Igazságszolgáltatás*: a) *Előfokú bíróságok*: Saját községi bírósága előtt mindenki anyanyelvéet, más községi bíróság előtt az illető község jegyzőkönyvi nyelvéet, saját járási bírósága előtt saját községének jegyzőkönyvi nyelvéet, más bíróságok előtt pedig azon törvényhatóság jegyzőkönyvi nyelvéet használhatja, amelyhez az illető bíróság tartozik. A tanúkihallgatást és egyéb bírói cselekményeket a bíró a perben álló felek/kihallgatott személy nyelvéen eszközözi. A tárgyalási jegyzőkönyv és bírói határozat nyelve a törvényhatóság jegyzőkönyvi nyelveinek bármelyike lehet (20%-os szabály). b) *A kormány által kinevezett bíróságok* (azaz a fellebbviteli és a felsőbíróságok) nyelve a magyar.

Mivel az oktatásról részletesen külön törvény rendelkezett,⁷ a nemzetiségi törvény csupán annyit szögezett le a tárgyban, hogy a közoktatási miniszter köteles „az állami tanintézetekben a lehetőségig gondoskodni arról, hogy a hon bármely nemzetiségű, nagyobb tömegekben együtt élő polgárai az általok lakott vidékek közelében anyanyelvéükön képezhessék magukat egészen addig, hol a magasabb akadémiai képzés kezdődik” (17. §). Emellett ezentúl is fennállt bármely nemzetiségű polgároknak, községeknek és egyházaknak „saját erejükkel vagy társulás útján” iskolákat alapítani (26. §). Az egyházak továbbra is autonómiát élveztek, így maguk határozhatták meg az általuk működtetett intézmények, testületek nyelvéet (10, 14, 15, 25, 26. §).

A törvény még egy nyelvi diszkriminációs klauzulát (27. §) is tartalmazott:

A hivatalok betöltésénél jövöre is egyedül a személyes képesség szolgálván irányadóul; valakinek nemzetisé-

ge ezután sem tekinthető az országban létező bármely hivatalra, vagy méltóságra való emelkedés akadályául. Sőt inkább az államkormány gondoskodni fog, hogy az országos bírói és közigazgatási hivatalokra, s különösen a főispánságokra, a különböző nemzetiségekből a szükséges nyelvekben tökéletesen jártas s másként is alkalmas személyek a lehetőségig alkalmaztassanak.

Nem sokkal a nemzetiségi törvény törvény születése után átszervezték a bírósági rendszert. Elválasztották a közigazgatást az igazságszolgáltatástól, a községi, járási és törvényhatósági bíróságok helyébe pedig a kir. járásbíró-ságok és kir. törvényszékek kerültek. Noha a bíróság teljes egészében állami intézménnyé vált, ez nem jelentette azt, hogy az igazságszolgáltatás nyelve kizárólag a magyar lett (bár értelemszerűen most már minden tagjától megkövetelték az államnyelv ismeretét). Az 1869. évi IV. tc. 6.§-a kifejezetten kimondta, hogy a nemzetiségi törvény 13.§-a⁸ „ezentul is csak a felsőbb bíróságokra értetik”. A községi bíróság ugyan megszűnt, de a kir. járásbíró-ságok és a kir. törvényszékek nyelvére vonatkozóan továbbra is érvényben maradt a 20%-os szabály. Ennek érdekében az 1869. évi IV. tc. előírta, hogy „a bírói állomások betöltésénél különös figyelem fordítandó arra, hogy a kinevezések [...] az illető törvényszéki kerületben lakó különböző nemzetiségi egyénekre való méltányos tekintettel történjenek” (4. §). Bírói hivatalt csak olyan személy viselhetett, aki a nemzetiségi törvény „rendeleteinek megfelelni képes” (6. §). Ez utóbbit elvárták az ügyészekől is (vö. 1871:XXXIII. tc. 15. §). A nemzetiségi nyelvek használatát a bírósági eljárásban a fentiekén kívül tolmács előírásával biztosították.⁹

A nemzetiségi törvénynek való megfelelést a közigazgatásban is megkövetelték: a közjegyzőktől (vö. 1874:XXXV. tc. 2. §), a törvényhatósági tisztviselőktől (vö. 1870:XLII. tc. 68.§; 1886:XXI. tc. 82.§), valamint a községi tisztviselőktől is (vö. 1886:XXII. tc. 77. §). A törvényhatósági és községi igazgatásban semmit sem változtattak a nemzetiségi törvény rendelkezéseiben. Egy 1907-es belügyminiszteri rendelet előírta, hogy „azok a vármegyei tisztviselők, akik a néppel hivataluknál fogva folytonos és sűrű érintkezésben vannak, tehát elsősorban a járási főszolgabírák és szolgabírák, az illető járás lakosságának nyelvét bírják, vagy legalábbis oly mérvű nyelvismerettel rendelkezzenek, hogy a néppel akadálytalanul érintkezni, annak előadását megérteni, saját intézkedéseiket pedig megértetni képesek legyenek.”¹⁰ A jogalkotói akarat őszinteségéhez a fentiek alapján nem férhet kétség. Mivel a végrehajtás maga a községek és a törvényhatóságok hatáskörébe tartozott, így a gyakorlat persze községről községre, megyéről megyére változott.¹¹

A nemzetiségi törvény értékelése és jogalkalmazási tapasztalatai

A törvény szövegét elolvastva bárki elfogultság nélkül megállapíthatja, hogy széleskörű nyelvhasználati jogokat tartalmazott, és kiállja az összehasonlítás próbáját az

1867-es osztrák alkotmánnyal.¹² A kontraszt a korabeli angol, francia és spanyol szabályozással viszont óriási: ezek az országok nemhogy nem engedélyezték, de adott esetben még kifejezetten tiltották is az államnyelven kívül más nyelvek használatát. A nemzetiségi képviselők azért nem voltak meglepődve, mert ők a magyarokéhoz hasonló, politikai jogosítványokat magába foglaló, területiális-közjogi alapú, nemzeti autonómiát szerettek volna. Egy „szűkkeblű” nyelvtörvény ezeknek az igényeknek vajmi kevésbé felelt meg.¹³ (Bár pozitívumait később az eleinte szenvedélyesen tiltakozó nemzetiségi képviselők is felismerték.)

Az talán inkább magyarázatra szorul, hogy miért kezeli méltatlanul, sőt, megvetéssel a törvényt a legtöbb – bár nem az összes¹⁴ – mai szerző. Véleményem szerint ennek két oka van. Egyrészt, a törvény kortárs kritikusaik érvrendszerére támaszkodva, a nemzetiségi kérdés tágabb kontextusától elszakadni képtelen módon, „a gyereket a fürdővízzel kiöntve” figyelemre se méltatják a nyelvi jogi szempontból valós értékeit. Másrészt, ha el is ismerik a szabályozás példamutató oldalát, rögtön semmissé teszik a kijelentésüket azzal, hogy a törvényt egyébként sem hajtották végre.¹⁵ A probléma az, hogy alig áll rendelkezésünkre olyan empirikus bizonyíték, amely alapján a kérdést eldönthetnénk. A magyar nacionalista sajtó és néhány túlbuzgó politikai magyarosító, nemzetiségek ellen szító nyilatkozatait nem lehet tekintetbe venni annak megítélésénél, hogy a törvényt végrehajtották-e vagy sem. Ugyanakkor a nemzetiségi képviselők folyamatos panaszkodása és az általuk közölt adatok bizonyítják, hogy a törvény bizonyos rendelkezéseinek gyakorlatba ültetése biztosan csorbát szenvedett.¹⁶ Mindazonáltal úgy vélem, hogy ez alapján nem lehet a nyelvhasználat számos közösségi színterét szabályozó jogszabályról egy az egyben kijelenteni, hogy nem hajtották végre. Szisztematikus levéltári kutatásra van szükség, amely pontosan feltérképezi, hogy az egyes hatóságok ügyforgalmában milyen arányban jelentek meg a magyar és a nemzetiségi nyelvek.

Értekes adatokat szolgáltathatnak a városi és törvényhatósági közgyűlési jegyzőkönyvek, a községi képviselő-testületi jegyzőkönyvek, a községek közt folyó hivatali érintkezés iratai, a jogszolgáltatási matéria, a felekezettekkel kapcsolatos hivatali érintkezések dokumentumai, az egyházi anyakönyvek, a cégiratok, a sajtó termékei stb. Nyilván legegyszerűbb maguknak az iratoknak a nyelvét számba venni, de az iratok az eljárás során használt egyéb nyelvekről is tudósíthatnak. A levéltári kutatás kapcsán természetesen nem csak az a kérdés, hogy milyen szervek iratait érdemes vizsgálni, hanem sajnos az is, hogy ezek az iratok fennmaradtak-e a levéltárakban.

Ami Baranya megyét illeti, Herger Csabáné (a PTE ÁJK Jogtörténeti Tanszékének habilitált egyetemi docense) személyes közlése alapján példának okáért tudomásom van arról, hogy a baranyai német nemzetiség a királyi közjegyzőkről szóló első, 1874-es törvényig használta saját nyelvét házassági szerződéseik elkészítésekor, hozomány átvételét igazoló nyugták kiállításakor, vagy családi egyezségek, végrendeletek készítésekor, míg ugyanerre más nemzetiségek körében a dualizmus időszakában nem

talált példát. 1862-ben Udvardon még hol magyar, hol német nyelven töltötték ki a német nyelvű haláleset felvételéről szóló jegyzőkönyv-formanyomtatványt, míg Herger Csabáné a későbbi évekből a Pécsi Királyi Törvényszék fennmaradt iratanyagában nem találkozott ilyen példával. A bíróság előtti nemzetiségi nyelv használatára egy példát tudott csak említeni nekem az 1880-as évekből, egy büntetőperből. A magam részéről áttekintettem Pécs „szab. kir.”, illetve thj. város összes közgyűlési és tanácsulési jegyzőkönyvét, valamint Baranya vármegye közgyűlési jegyzőkönyveit a nemzetiségi törvény hatályba lépését követő egy évtizedből (1869–1879). A bőséges iratanyag kizárólag magyar nyelvű, holott a városban és a megyében is szépszámu német és horvát nemzetiség élt.

Ezen adatok nem perdöntő jellegűek, hiszen a vizsgálódás térben és időben is korlátozott volt, de joggal vezethetnek bizonyos következtetések levonására. Arra biztatom a tudományos közönséget, hogy folytassák a levéltári kutatásokat, hogy végre teljes valójában álljon előttünk a nemzetiségi törvény öröksége!

Jegyzetek

- ¹ Báró Eötvös József vallás-és közoktatásügyi miniszter beszéde a nemzetiségi törvényjavaslat általános tárgyalásakor. In Kemény G. Gábor: *Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában 1867–1918. I. kötet.* Budapest, 1952, Tankönyvkiadó, 138–141. p. at 140. p.
- ² A 19. század közepén Magyarország 13 millió lakosából mindössze 5,4 millió fő, tehát a népesség mintegy 40%-a volt magyar nemzetiségű. A „maradék” 60%-ból 2,5 millió a román; 1,8 millió a szlovák; 1,5 millió a német; 1 millió a szerb; 0,5 millió a ruszin; 0,5 millió pedig egyéb nemzetiséghez tartozott. Balogh Sándor: *A magyar állam és a nemzetiségek: a magyarországi nemzetiségi kérdés történetének jogforrásai, 1848–1993.* Budapest, 2002, Napvilág Kiadó, 5. p.
- ³ Természetesen ellenpélda is akad: köztudomású, hogy például Eötvös az önkormányzatiság híve volt.
- ⁴ Katus László: Nemzetiségi kérdés, nemzetiségi politika 1848–1849-ben. *Kisebbségkutatás*, 11, 2002. 1. sz. <http://www.epa.oszk.hu/00400/00462/00013/6.htm>. letöltés: 2017. augusztus 29.
- ⁵ Lásd hozzá: Nagy Noémi: *A hatalom nyelve – a nyelv hatalma: Nyelvi jog és nyelvpolitika Európa történetében.* Doktori értekezés. Pécs, PTE ÁJK Doktori Iskolája, 2015. <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/nagy-noemi/nagy-noemi-vedes-ertekezes.pdf>. Letöltés: 2017. augusztus 29.
- ⁶ A beadványok anyanyelven való benyújtásának jogát a törvény 23. §-a a saját község, egyházi hatóság és törvényhatóság vonatkozásában is kimondta.
- ⁷ 1868. évi XXXVIII. törvénycikk a népiskolai közoktatásról.
- ⁸ „Az államkormány által kinevezett minden bíróságok hivatalos nyelve kizárólag a magyar.”
- ⁹ A bírósági nyelvhasználat részletes áttekintését lásd Mikó Imre: *Nemzetiségi jog és nemzetiségi politika.* Kolozsvár, 1944, Minerva, 360, 399–405. p.
- ¹⁰ A m. kir. belügyminiszter 1907. évi 152 635. sz. körrendelete valamennyi vármegyei törvényhatósághoz a vármegyék járási tisztviselőitől megkívánandó nyelvismeretről. In Balogh Sándor: i. m. 201. p.
- ¹¹ Katus László: József Eötvös and Ferenc Deák: Laws on Nationalities. In Ignác Romsics – Béla K. Király (szerk.): *Geopolitics in the Danube Region. Hungarian Reconciliation Efforts 1848–1998.* Budapest, 1999, 133–160. p. at 156. p. Ahogy Jászi mondta, „a tör-

Összegzés

A nyelvi jogi szabályozás alapja az egész dualista korszakban az 1868-as nemzetiségi törvény volt. A törvény az egységes magyar politikai nemzet koncepciójából kiindulva a magyart tette államnyelvvé, ugyanakkor széleskörű nyelvhasználati szabadságot biztosított, a nemzetiségi nyelvek használatát a hivatalos élet minden színterén lehetővé tette. A törvény a magyar nacionalistáknak túl sok, a nemzetiségeknek túl kevés volt; napjainkban általában a végrehajtás állítólagos anomáliáira hivatkozva negatívan ítélik meg. A jogalkalmazási tapasztalatok szisztematikus számbavétele még várat magára, akkor is, ha ezek esetleg nem kecsegtetnek pozitív eredménnyel. A nemzetiségi törvény nyelvhasználatra vonatkozó szabályozásának értékeit azonban nem lehet elvitatni, különösen a kortárs nyugat-európai példák fényében.

vényhozó olykor bölcsőbb és humánusabb lehet, mint az a közélet és apparátus, mely elvei keresztülvitelére rendelkezésre áll.” Jászi Oszkár: *A nemzeti államok kialakulása és a nemzetiségi kérdés.* Budapest, 1912, NAP, 220. p.

- ¹² Az 1867. évi alapjogi alkotmánytörvény 19. cikke kimondta: „Az állam minden néptörzse egyenjogú, és minden néptörzsnek sérthetetlen joga van nemzetiségének és nyelvének megőrzésére és ápolására. Az állam elismeri a tartományokban szokásosan használt nyelvek (*landesüblichen Sprachen*) egyenjogúságát az iskolákban, a hivatalokban és a közéletben. Azon tartományokban, ahol több néptörzs él, a nyilvános oktatási intézményeket úgy kell létrehozni, hogy egy második tartományi nyelv (*Landessprache*) kényszerű tanulása nélkül minden néptörzs megkapja a szükséges eszközöket a saját nyelvű képzéshez.” Staatsgrundgesetz vom 21. Dezember 1867 über die allgemeinen Rechte der Staatsbürger für die im Reichsrat vertretenen Königreiche und Länder (R.G.Bl. 142/1867).

- ¹³ „[A] meglévő nemzetiségi törvény nem más, mint sérelmeink törvényesítése... Ha egyáltalában a mostani magyar szabadság – méz, amit azonban úgy hiszem, csak a kormánypárt állít, akkor mi még ezt a mézet is [...] csak a nemzetiségi törvény üvegén keresztül nyaljuk.” – Pauliny-Tóth Vilmos javaslata a nemzetiségek egyenjogúsításáról: A nemzetiségi kérdéshez, 1870. okt. 23. In Kemény G. Gábor: i. m. 238–241. p. at 239. p. „Nem az a kérdés uraim: vajon szabad-e folyamodványt szerb, tót, román vagy szász nyelven járásbírókhoz benyújtani? Hanem az a kérdés, hogy az önkormányzat alapján a községek, városok, a megyék egyes nemzetiségnek típusát viseljék: úgy, hogy minden magyar honpolgár, szerb, tót, román, szász otthon érezze magát, hogy ne legyen idegen saját hazájában.” – Polit Mihály beszéde az 1875. évi válaszfelirati javaslat tárgyalásakor, 1875. szept. 16. In Kemény G. Gábor: i. m. 500–504. p. at 501–502. p. Vö. Jászi Oszkár: i. m. 340–341, 348. p.
- ¹⁴ A szabályozás pozitívumait emeli ki pl.: Andrassy György: A kisebbségi nyelvek helyzete nemzetközi jogi szempontból. 1. rész. *Magyar Nyelv*, 109, 2013. 3. sz., 257–274. p. at 258. p.; Katus László: József Eötvös and Ferenc Deák... 156–157. p.; Péter László: Law XLIV of 1868 ‘On the Equality of Nationality Rights’ and the Language of Local Administration. In Miklós Lójkó (szerk.): *Hungary’s Long Nineteenth Century: Constitutional and Democratic Traditions in a European Perspective. Collected Studies of László Péter.* Leiden and Boston, 2012, 343–354. p. at 343. p.

¹⁵ Vö. Balogh Sándor: i. m. 9–10, 95. p.; Cieger András: Liberalizmus és hatalmi érdek. A szabadságjogokra vonatkozó politikusi dilemmák a dualizmus kori Magyarországon. *Magyar Kisebbség*, 14, 2009. 1–2. sz. 81–92. p.; Csemicszkó István: *Allamok, nyelvek, államnyelvek. Nyelvpolitika a mai Kárpátalja területén (1867–2010)*. Budapest, Gondolat Kiadó, 2013, 66, 72–73. p.; Kemény G. Gábor: i. m. (A közölt dokumentumokhoz fűzött megjegyzések.) Egy vélemény a külföldi szakirodalomból: „Ezek [...] papíron nagylelkűnek és haladónak tünnek – sőt, abban az időben ezek voltak a legfejlettebb ilyen jellegű intézkedések, amelyeket Európában valaha is elfogadtak. Azonban a szépen kimunkált rendelkezések [...] a gyakor-

latban nem működtek. [...] Úgy tűnik – habár ebben a kérdésben nem áll rendelkezésünkre részletes kutatás –, hogy a törvény cikkelyeit a hatóságok széles körben kijátszották egy nyíltan nacionalista program szolgálatában.” Evans, R. J. W.: Language and state building: the case of the Habsburg monarchy. *Austrian History Yearbook*, 35, 2004, 1–24. p. at 17. p. A magyar nemzetiségpolitika leghíresebb külföldi bírálója a Scotus Viator álnéven publikáló skót Robert Seton-Watson: . *Racial Problems in Hungary*. London, 1908, Archibald Constable and Co. Ltd.

¹⁶ Vö. pl. Kemény G. Gábor: i. m. 216–217, 238–241, 281–286, 463–466, 476–481. p.; Jászi Oszkár: i. m. 458–464, 471–477. p.

Szádeczky-Kardoss Irma

A vérszerződés tradicionális szimbolikája (és annak megjelenése egyes Árpád-kori hatalmi jelvényeinken)

Anonymus szerint Álmos vezér az ungi áldozati szertartáson azt kérte, hogy Isten adja nekik *mindörökre* ezt a földet, ... vagyis nagyjából a Kárpát-medencét. A honfoglalásra (avagy honvisszafoglalásra) készülő Hétmagyar Törzsszövetség létrehozásának és a vezéri elit vérszerződésének ez volt a tárgya, lényege, célzata.

Anonymus szavai megerősítik azt, ami a történelmi körülményekből is következtethető, hogy a hétmagyarok a honfoglalási program véghezvitelére kötött szövetségi szerződésük vérükkel való megpecsételésekor minden lehetséges emberi és minden lehetséges transzcendens erőt mozgósítottak a siker érdekében.

A honfoglalási cél szolgálatába állítottak minden lehetőséget: személyes képességet, tervet, felkészülést, el-

szántságot; kultúrájuk és kultuszuk minden eszközét, a varázslatot, a mágiát, a hitük szerinti égi kapcsolatot, vezérlést, támogatást és oltalmat, s mindezek kísérő tényezőjét, a mindezt kifejező szimbolikát is.

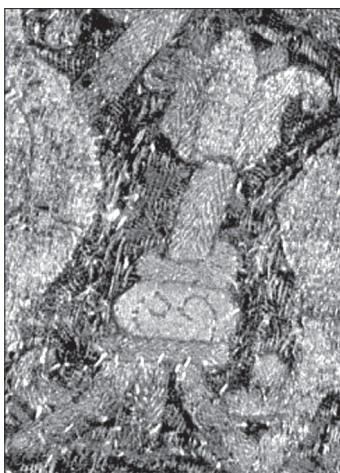
Itt csak vázlatosan tudjuk ismertetni azokat az antikvitásokat, amelyek meggyőznek arról, hogy a Hétmagyar Törzsszövetség vezéri elitjének a kor kultikus légkörében termelt speciális hatalmi szimbólumrendszere volt. Része ugyan egy őskortól tartó, és a szkíta, szarmata, hun, avar művészetben is nyomot hagyó tradicionális folyamatnak, de olyan karakteres jegyekkel, amelyek a korábbiaktól és a környezettől is határozottan megkülönböztették.

I.

Három olyan tárgyi emlékünkhöz van, amelyek kétségtelenül

- magyar kincsek;
- a korai Árpád-korból származó hatalmi jelvények;
- államalapító királyunk személyéhez kapcsolódnak;
- s vélhetően *hitelesek* a korabeli hatalmi,
- esetleg dinasztikus jelképek tekintetében is.

Tehát biztos alapjául mutatkoznak a hatalmi szimbólumokat, és azok eredetét célzó kutatásnak. E három tárgyi emlék: a *koronázási emlékérem*; a *koronázási palást*; a

Szent László korában készült emlékérmé, illetve annak valószínű tervezete. (Ez utóbbit nevezhetjük szenttéavatási emlékéremnek is.)
A koronázási érme (olykor Szent István „pénzeként” is nyilvántartott nagyharsányi lelet)

E SZÁMUNK SZERZŐI

Andrássy György, CSc, egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Jogbölcseleti és Társadalomelméleti Tanszék; **Béli Gábor**, PhD, habilitált egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Jogtörténeti Tanszék; **Domaniczky Endre**, PhD; **Falus Orsolya**, PhD, főiskolai docens, Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vallástudományi, Társadalomtudományi és Romológiai Tanszék; **Gerencsér Balázs Szabolcs**, PhD, egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar, Közigazgatási Jogi Tanszék; **Homoki-Nagy Mária**, PhD, tanszékvezető egyetemi tanár, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Jogtörténeti Tanszék; **Király Lajos**; **Kobolka István**, PhD, egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar; **Korsósné Delacasse Krisztina**, PhD, adjunktus, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Jogtörténeti Tanszék; **László Balázs**, tanársegéd, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi; **Mezey Barna**, DSc, egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék; **Nagy Éva**, hungarológus, államtitkári kabinetigazgató; **Nagy Janka Teodóra**, PhD, intézetigazgató főiskolai tanár, Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Kar, Szociális Munka és Szociálpolitikai Intézet; **Nagy Noémi**, óraadó, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Jogtörténeti Tanszék, egyetemi adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Nemzetközi és Európai Tanulmányok Kar, Nemzetközi Jogi Tanszék; **Sasvári Gábor**; **Szádeczky-Kardoss Irma**, tiszteletbeli tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék; **Takács Péter**, CSc, tanszékvezető egyetemi tanár, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Jogelméleti Tanszék; **Vízkelety Mariann**, államtitkár, Igazságügyi Minisztérium

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
JUBILEUM 650
UNIVERSITY OF PECS JUBILEE

E számunk megjelenését a Pécsi Tudományegyetem támogatta

TISZTELT SZERZŐINK!

A *Jogtörténeti Szemle* Szerkesztőbizottsága a szoros szerkesztési határidőre tekintettel, valamint a szerkesztés és a nyomdai előállítás megkönnyítése érdekében kéri, hogy írásait e-mail-en az agihorvath@ajk.elte.hu vagy az losoncz.eszter@gmail.com címre küldjék el.

Kérjük, hogy nevük mellett közöljék jelenlegi beosztásuk és munkahelyük pontos és teljes megnevezését is, annak érdekében, hogy hiteles adatokat tudjunk közölni!

A szerkesztőség legfeljebb 1 íves (= 40 000 n) tanulmányokat fogad el.

A szerkesztőség kéri a következő előírások szíves figyelembevételét:

- a szöveget World programban, 12 pontos Times New Roman betűtípussal beírva kérjük megküldeni;
- a szövegben – az egyedi szerzői kiemeléseken túl – kérjük a mű-, valamint a folyóiratcímek kurzíválását, továbbá a nevek, intézmények teljes nevének kiírását;
- az irodalomban említett szerző(k) teljes nevét és a mű pontos, teljes címét kérjük feltüntetni;
- az idézett vagy külön szakirodalom-jegyzékben közölt műveknél a megjelenés helyét (rövidítés nélkül), évét, a könyv kiadóját, a hivatkozott oldalak számát, folyóiratoknál – sorrendben – az évfolyamot, évet, lapszámot, valamint a hivatkozott oldal(ak) számát zárójelben kérjük megadni;
- az évszámok és az oldalszámok között hosszú kötőjelet kérünk használni;
- nem lábjegyzetet, hanem végjegyzetet kérünk;
- a jegyzetekben az ismételt hivatkozás (már említett mű) jelzése: i. m. + oldalszám;
- az oldalszámot a magyar „o.” helyett „p.” (pagina) jelzéssel kérjük ellátni;
- a végjegyzetek formázását kérjük mellőzni.

A Tanulmány, Műhely, Előadások, Disputa című rovatokban megjelenő cikkekhez, tanulmányokhoz rövid, kb. 1200–1800 leütés terjedelmű **összefoglalót kérünk német nyelven.**

A szerkesztőség a cikkekhez köszönettel fogad illusztrációs anyagokat. Nyomdatechnikai okokból sajnos csak fekete-fehér fotók vagy vonalas ábrák közlésére van módunk. Az illusztrációkat digitalizált formában (min. 300 pixel/inch, 300 dpi felbontásban, TIFF vagy JPEG formátumban), a fent megadott e-mail-címre vagy fényképeredetiként postai úton, esetleg személyesen kérjük megküldeni.

Köszönettel a Szerkesztőbizottság

INHALT

VORWORT I

VÍZKELETY Mariann – Die rechtliche Regulation der sprachlichen-ethnischen Frage in Ungarn	1
ANDRÁSSY György – Wie viele offizielle Sprache hat Ungarn nach Gesetz Nr. XLIV. aus dem Jahr 1868 gehabt?	1
BÉLI Gábor – Lateinische und ungarische Rechtsterminologie bis zum Mitte der XIX. Jahrhundert	4
DOMANICZKY Endre – Die ungarische Zerstreuung im Australien in dem 20. Jahrhundert	12
FALUS Orsolya, KIRÁLY Lajos, KOBOLKA István, SASVÁRI Gábor Testament von Zrínyi – eine „ex tunc“ Wirkung ohne Beispiel und das Epos „Der Fall von Sziget von Zrínyi“	18
GERENCSÉR Balázs Szabolcs – Zusammenlebende Sprachen und Unterricht auf der Sprache den Minoritäten in dem Karpatenbecken-Probleme Karte-Skizze	25
HOMOKI-NAGY Mária – Bedarf an einen neuen nationalen Kodex: Bemerkungen zu der Geschichte der Kodifikation des Zivilrechtes	40
KORSÓSNÉ DELACASSE Krisztina – Auf die Grenze des Rechtes und Literatur: die Beziehung der juristischen Fachsprache und der literarischen Fachsprache in dem XIX. Jahrhundert – auf die Spur von Jókai	45
LÁSZLÓ Balázs – Ungarische juristische Ausdrücke in den königlichen Urkunden aus dem Árpád-Zeitalter	49
MEZEY Barna – Die Herausbildung der ungarischen Fachterminologie der Gefängnisse (der Strafvollstreckung)	55
NAGY Janka Teodóra – Juristische Grundbegriffe in der ungarischen Volkssprache und dessen Spiegelung in dem völkischen Rechtbewusstsein nach der Ressource der Forschung des völkischen Rechtslebens zwischen 1939–1948	61
NAGY Noémi – Die zweifelhafte Erbschaft der Nationalitätsgesetzes – Beiträge zu dem ungarischen Sprachrecht des Zeitalters des Dualismus	70
SZÁDECZKY-KARDOSS Irma – Traditionelle Symbolen der Blutvertrag (und dessen Erscheinungen) in manchen Zeichen der Macht der Árpád-Zeitalter	74
TAKÁCS Péter – Königreich ohne König	80
NAGY Éva – „Ich kann wirklich sein nur auf meine Muttersprache“ – Ungarische Studenten in dem rumänischen Unterricht	89

Auf der Titelseite: Die, für das 650. Jubiläum aufgestellte Statute der Universität Pécs
über König Lajos den Große und über Vilmos.

Rechts

geschichtliche Rundschau

Internationales Redaktionskollegium:

Prof. Dr. Wilhelm Brauner (Wien), Prof. Dr. Izsák Lajos (Vorsitzender des Redaktionskollegiums), Prof. Dr. Peeter Järvelaid (Tallinn),
Prof. Dr. Günther Jerouschek (Jena), Prof. Dr. Srđan Šarkiĉ (Novi Sad), Prof. Dr. Kurt Seelmann (Basel), Prof. Dr. Erik Štenpien (Košice),
Prof. Dr. Martin Löhnig (Regensburg)

Redaktionskollegium: Dr. Barna Attila, Prof. Dr. Béli Gábor, Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária, Dr. Koncz Ibolya, Prof. em. Dr. Máthé Gábor,
Prof. Dr. Mezey Barna, Prof. Dr. Révész T. Mihály, Prof. Dr. Stipta István, Prof. Dr. Szabó Béla

Chefredakteur: Prof. Dr. Mezey Barna

Redakteurin: Dr. Losonczy Eszter

Anschrift der Redaktion: 1053 Budapest, Egyetem tér 1-3, 2. Stock, Zi. 211 Tel./Fax: +36-1-411 65 18
ISSN 0237-7284

Herausgeber: Lehrstuhl für Rechtsgeschichte der Universität zu Debrecen, Lehrstuhl für Ungarische Staats- und Rechtsgeschichte der Eötvös-Loránd-Universität, Institut für Rechtsgeschichte und Rechtstheorie der Károli-Gáspár-Universität der Reformierten Kirche, Lehrstuhl für Rechtsgeschichte der Universität zu Miskolc, Lehrstuhl für Staats- und Verwaltungsgeschichte der Nationalen Universität der Öffentlichen Dienste, Lehrstuhl für Rechtsgeschichte der Universität zu Pécs, Lehrstuhl für Rechtsgeschichte der Széchenyi-István-Universität, Lehrstuhl für Ungarische Rechtsgeschichte der Universität zu Szeged

Verantwortlicher Herausgeber: Prof. Dr. Mezey Barna
Verlag: Gondolat Kiadó